

ПЕРШОСПОГАД

Холерне одеське літо 1970-го, скверик імені найреволюційнішого з поетів Володимира Маяковського в самісінькому центрі Одеси, спека, солонуватий подих моря – і повні груди радості від того, що ти вже студент університету; і якраз у ці дні «Комсомольська іскра» надрукувала перші вірші; і все життя попереду; і ти навчатимешся на тому філфаці, про який чув від своєї сестри (вона щойно закінчила його ж), на філфаці, де є гурток новелістики професора Фащенко, а ти вже знаєш про його існування, бо тобі, тоді ще дев'ятикласникові з Любашівки, розказував про нього Євген Аксарін, журналіст, росіянин, виключений з Одеського ж університету за якісь незрозумілі тобі рецидиви «українського буржуазного націоналізму». «Глянь, – ось пішов Василь Васильович Фащенко», – сказала сестра, коли ми з нею переходили того щасливого холерного дня скверик імені автора «Облака в штанах». Цей кадрик залишився на кіноплівці пам'яті: кам'яні леви, що визирають з кущів і дивляться на тебе філософськими очима, кілька перехожих на центральній алеї і серед них – невисокого зросту чоловік із портфелем у руці; його ходу хотілося назвати акуратною, а обличчя – світлим. Зібраність-зосередженість, відкритість... Можливо, тут накладаються вже й пізніші враження, проте чимало залишилося й від першоспогаду. Я, звісно, не міг знати, що того дня побачився з людиною, яка згодом багато в чому визначить подальше моє життя, про це тепер, через 30 років, можу говорити як про факт, що відбувся безповоротно, і саме з цієї причини мені нелегко говорити про Василя Васильовича Фащенко коротко. Зізнаюся, що в моєму студентському ставленні до нього було, напевно, щось від обожнювання, а воно, як відомо, породжує бажання наслідувати. У 17–18-річному віці це не страшно, навіть

корисно. Я охоче сповідував неписане студентське правило: лекції Фащенка не пропускаються! – порушуючи його хіба що в романтичну пору юнацької закоханості, коли ніч стає днем і навпаки. Збігло багато років, я чув у своєму житті безліч промовців і лекторів, слухав українських златоустів Дмитра Павличка й Івана Драча, професора Поспелова і Джорджа Буша, блискучих ораторів Юрія Черниченка і Георгія Куніцина, але все одно це не стерло відчуття магії усного Фащениного слова. Мені подобалися його то патетичні, то іронічні інтонації, жести, трохи лукава усмішка, короткі та завжди доречні ліричні відступи, а особливо – атмосфера думання, яка з'являлася в аудиторії під час його лекцій. Подобалася культура його думки, ясно і образно донесеної мені, жовторотому студентові, який тільки й мав, що «христовоскресну» (як очі молодого Тичини!) любов до Слова, його таємниць і глибин. Я любив читати книжки й статті Василя Васильовича – і щось від них теж передавалося таке, що збуджувало душу, віру в себе і навіть просто бажання й самому братися за перо. Думаючи про Василя Васильовича, я розумію, яке значення для педагога має вміння підтримати в самісінькому зародку все те живе і обнадійливе, що тільки-но прокльовується в свідомості й душі студента чи учня.

Десь чи не на другому курсі, пригадуюся, написав роботу про новелістику В. Дрозда – і, видно, він щось у ній побачив крізь свій педагогічний «мікроскоп»: уважно читав, редагував, розказував мені (відштовхуючись від новели «Білий кінь Шептало») про теорії Е. Фрома, відправляв ту роботу на конкурс студентських праць і, урешті, порадив: треба йти далі. Я намагався так і робити, намагаюся й досі. Бо навіть якщо ти вже й сам педагог, то все одно залишаєшся, за Іваном Франком, *semper tiro* – вічним учнем багатьох учителів, серед яких особливим світлом вдячності у твоїй пам'яті оповитий той, із чийої шинелі ти колись вийшов, хай проститься мені цей дещо ризикований перифраз, як і те, що після кількох років викладацької роботи на кафедрі Фащенка мені су-

дилося стати «блудним сином», податися в житейські мандри, зберігаючи однак «свято, яке завжди з тобою», – Одесу, філфак, молодість...

Кафедра Фащенко. – 2007. – 15 липня